

Den danske Tilskuer, no. 85, Mandagen den 9. november 1795

En Fabel efter Claudius.¹

For fire fem Aarsnese siden,
Maaske og længer op i Tiden,
Da alle Dyr paa Jorden her
Høilærde og høiviise vare,
Som nu omstunder Mennesker,
Skribenter var en mægtig Skare,
Og fast end større Læsehær;
Thi alle Vædre var Skribenter,
Og Resten Læsere, Studenter;
Og Brumlebassen Censor der.

Til Løven man med en Supplik²

Da allerunderdanigst gik,
Hvor i Ærbødighed fremsættes;
Hvor lavt og skadeligt det er,
At man om Ord og Meeninger
Med Brumlebassen først skal trættes;
Og voves ydmygst at paastaa,
At Tanker todfrie være maa.

De Ord hos Løven Indgang finde,
Nu spærres Brumlebassen inde,
Og skal det ædle Skriverie
Herefter staae aldeles frie.

Men knap lod Løven det bebude,
Før hundred' eet strax reent var ude.
Nu taug hver Væder, som var klog,
Men diærv høirøstet Ordet tog
Nu Scorpion, og Frøe, og Snog,
Og Ædderkop, og Bavian,
Muldvarper, Flaggermuus, og Ræve;
Kort sagt, enhver, som væve kan,
Om alt begyndte nu at væve;
Tractat blev skrevet paa Tractat
Om Liigtornplaster og om Stat,
Om Alter og om Luftmachine;
Og alting, alting vidste de,
Og alting sammenvrøvlede,
Saa det var ret en Ynk og Pine,
Den lærde Ruskomsnusk at see.

Med Mishag Løven dette saae,
Og rystede sit stolte Hoved,
Og angrende han sagde saa:

¹ (Matthias) Claudius: 1740-1815. Tysk digter og journalist. Også kendt under pseudonymet Asmus. I 1770'erne blev Claudius redaktør af tidsskriftet "Der Wandsbecker Bothe" (1771-1775), hvortil han bidrog med egne digte og essays. Efter en længere periode begyndte han at udgive bladet "Der Wandsbeker Bote" i eget navn.

² En supplik: et bønsskrift, en skriftlig ansøgning.

Af medfødt Naade vi os loved,
 Til Gavn for Sandheds ædle Ven
 Den givne Frihed skulde være;
 Men disse Smørere den værd ei ere;
 Slip Brumlebassen løs igjen!

Hvad beviser alt dette? spurgde en Mathematiker, da man forelæste ham en af Racines meest rørende Tragedier; det samme Spørgsmaal vil maaske mangel giøre ved at giennemløbe ovenstaaende fordanskede Fabel. Vist nok veed Tilskueren saare godt, at den intet beviser; men der gives visse Mennesker, for hvem et Bonmot er i Stedet for et Beviis; og som vilde troe, at giendrive alt, hvad der til Trykkefrihedens Hævdelse kan siges, naar de med en betydelig Mine gientog: Slip Brumlebassen løs igjen! saa meget mere, som denne Fabel ikke blot af den hamborgske Neue Zeitung No. 158 er bragt ud i Hænderne paa saadanne, hvem sielden eller aldrig en fornuftig Bog kommer i Hænde; men som den og brammer med Claudiusses Navn, hvis vidt udbredte Yndest Tilskueren rigtig nok aldrig har kundet begribe, men dog maae erkiende, og som oven i Kiøbet hos os er mærkelig ved den Pension, hvormed han fremfor nogen dansk Digter belønnes. Det være langt fra Tilskueren, at meene, at denne Pension har mindste Indflydelse paa Claudius's politiske Troeskienelse; det er, og vil stedse blive Tilskuerens uryggelige Overtydning, at man med ærligt Hierte, og af fuld Overbeviisning kan være af enhver Meening i Verden, og Gud skal bevare ham fra den Intolerance, enten i Politik, Theologie eller nogen Kundskab i Verden, at erkiende nogen eene saliggjørende Kirke. Da imidlertid just i nærværende Øieblik Ønsket om en Censor fra flere Sider høres, da selv umiskienkelige Frihedsvener af Misnøie over det vilkaarlige, de troe at finde i Lovenes Fortolkning og Anvendelse, omtale Censur's Opstandelse som et Gode o: som et mindre Onde; troer Tilskueren, det er hans Pligt, at kaste sit Sandkorn i den modsatte Vægtskaal. Tænkerne ville vel i andre, f.Ex. i den kraftfulde, tænksomme, og lærde Repertoriets Udgiver, der synes i Særdeleshed at have gjort denne Sag til sin, finde deres Modkiæmpere; med Avisfabulisten troer han at kunde binde an.

Og hvor længe – vil han da begynde med at spørge – skal Løven vedblive at være Monarkernes Sindbillede? om den var det i de erklærede Tronehaderes Mund, det skulde ikke undre Tilskueren; thi sandelig ikke let kunde man fremstille den monarkiske Forfatning fra en værre Side, end ved at viise en Monark, som et glubende umætteligt Rovdyr, der stoler kun paa sine Kløer, der hersker over zittrende Trælle, for af dem at reede sit Maaltid; der ikke kiender andre Love, end sin egen gruesomme Villie; og hvem hans saakaldte Undersaatter kun kiende af det Onde, han giør dem? Lad det have været Monarkernes Afbildning i Neros, Attilas, den ellefte og fiortende Ludvigs, den 9de Carls, den 2de Philips, den 14de Eriks, og deslige Uhyrers Dage; lad det have været den Tiid, da al Ret laae i Spydstagen, da en Monarks hæder grundedes paa de Ulykker og Ødelæggelser, han stiftede; da car tel est notre bon plaisir var Lovenes Grund; da Frygt gjorde de første Konger, ligesom - efter Lucretses Udtryk – de første Guder; det kan saa være at Grækerne, hvis Idræt var at giøre Kongedømmet forhad, havde en Fabel, hvori Løven handlede som Konge, i at tage det heele Bytte for sig, det er begribeligt; men at i vore Dage, da Monarker selv bekiende sig ikke at være, eller kunde, og burde være andet, end Statens første Borger, første Embedsmand; at da en Lojalist, som Claudius, vil fremstille dem under dette vederstyggelige Billede, det er i høieste Grad ubegribeligt; og ikke nok dermed, men at han endog lader denne Skovens Despot aldeles handle som Despot; at han skildrer hans Stat, som en sand despotisk Trællestat! Der skreves, og læses (tecturtes, siger Claudius) men af hvem skreves der, af Vædrene, en Dyrslægt, der aldrig har været kiendt enten for sin Tænksomhed eller sin Vittighed, og hvis Antitypus i despotiske Stater ikke vilde være vanskelig at finde; og Censor var Brumlebassen (Biørnen) dette lede, klodsede Rovdyr, aldeles skikket til Undertyran under en talentfuldere Despot, som ikke vilde være Haddets

heele Byrde allene; (ogsaa vil man have erfaret, at Løverne gierne have maattet tage Brumlebasser til Censorer, da de klogere og ædlere Dyr med Føie have undslaaet sig for denne unaturlige, og altsaa for enhver ærekiær og duelig Mand, der hverken vil være Despotismens Offer eller Slave, uopfyldige Forretning.)

Man gaær ind med en Supplik,³ og Løven ved et Magtsprog uden Grunde friegiver, hvad han ikke havde uden den Stærkeres Ret til at binde; nu tie Vædrene – og det kan da vel ingen Ulykke have været, at man blev deres keedsomme Brægen qvit_ og en Hob Dyr af alle Slags - hvoriblandt Claudius af Vanvare har sat nogle Fugle, over hvilke Løven intet Herredom havde - tage til Orde, og væve, og vaase, om stort og smaat, om Liigtornplaster (Podagra, siger egentlig Claudius) og om Stat, om Alteret, og Luftmaschinen. Nu – og hvad Ulykke var deri? – det var Væv; nu vel! om det ogsaa var Væv altsammen, hvo var da Skyld i det, uden Løven, der saa længe ved Tanketvang havde holdt dem i Vankundighed? Forstanden maa, som Legemet, først krybe, og rave, før den kan gaa, og løbe; og var der da i det Væv intet, slet intet godt? og læste da Løven alt det Væv, og var i Stand til at bedømme det? eller vare kanskee de, fra hvem han forskrev sine Domme, saadanne Personer, der udskreeg for Væv og Sludder enhver Sandhed, der var dem til Uleilighed? Og om det saa var Væv altsammen, hvad Skade gjorde det saa? og var der ingen Mistanke om, at kanskee Brumlebassen eller Brumlebassens Venner fik nogle af de Vaasere til at vaase, for at faa ham løs igien? om alt dette har Fabulisten aldeles ikke bekymret sig, og Løven ligesaa lidet; ved et nyt: car tel est notre bon plaisir, slipper han Biørnen ud igien.

Hvis man paa Lessings⁴ Maade vilde levere fortsatte Fabler, vilde her ikke være et slemt Æmne, ved at fremstille dette Magtsprogs Følger i Dyreriget; hvad sagde nemlig den ædle Elephant dertil? vilde den modige Tyr, og den raske Hiort paa ny bøie sig under Aaget; spottede ikke Muldvarpen i sit Skiul, og Muusen ved sin Hurtighed, og Ræven ved sin Snedighed den klodsede Censor? Satte den hidtil troe Hund sig ikke til Modvæрге, da hans Arvefiende Biørnen paa ny fik ham i Hænde; og blev ikke hans Modvæрге Løsenet til almeen Reisning? og vilde man vel igien til at høre Vædrenes Brægen? og fremfor alt, hvordan bandt Løven vel Munden paa Fuglene, dem hverken hans eller Biørnens Lap kunde naa? maatte han ikke af dem nu høre, hvad han ikke ønskede? Hvorfor har Claudius ikke hellere – naar han dog vilde giøre en Fabel – valgt gode Regenters værdigere Sindbillede, Bieviiseren? dette vilde have ledet ham paa mindre vrang Forestillinger; thi vel vilde jeg see, om han vilde have ladet denne paalægge sine Medborgere en almindelig Taushed, om og een og anden af Kubens Indvaanere havde vovet at yttre: at denne, saa lykkelig saa vel bestyret den maaskee i det heele og væsentligste var, f.Ex. maatte bedre beskiærmes mod de Humler, der idelig flagrede om for at plyndre den; at det ikke vilde være af Veien, hvis hanbierne – Kubens Adel – tilholdtes at arbeide med for det Heele, da enkelte af dem viiste, at de, naar de vilde, vare i Stand til at kappes med de dueligste Arbeidsbier, eller hvis de i det mindste maatte nære dem selv, og ikke længer leve af de øvriges Arbeide; at det vel var at ønske, at der saaledes arbeidedes hjemme, at ikke saa talrige Sværme behøvede at drage ud efter Næring, o.s.fr.

Som Tilskueren fristedes selv at forsøge sine Kræfter paa saadant et Æmne, finder han i et seenere Nummere af samme Avis fra Tysklands ædle Voss følgende Fabel, der synes at skulde være et Svar paa hiin fra Claudius.

Uglen og Ørnen.

En nidkiær Ugle, langt fra Dagen

³ En supplik: et bønsskrift, en skriftlig ansøgning.

⁴ (Gotthold Ephraim) Lessing: 1729-1781. Forfatter, dramatiker og en af de vigtigste tyske oplysningstænkere. Udover digte, dramaer og en lang række æstetiske, teologiske og filosofiske skrifter har Lessing udgivet tre samlinger af fabler: *Fabeln und Erzählungen* (1772), *Fabeln. Drei Bücher* (1759) og *Fabeln*.

Af Oberuglen fromt opdragen,
Engang i Morgen-Skumringen
Til Fuglenes Monark fløi hen.
”Troe, Sire, mod min Hyldingseed
I dybest Underdanighed
Jeg beder mig maae tilladt være,
Pligtskyldigst her at denoncere
Den frække Hane, sagde han:
Som en Forræder mod dit Land;
Trompeter hos den frække Qvinde,
Oplysningen, din Arvefiende;
Naar bliidt din velregierte Stat
End sover, drømmer og fordøier,
Vor Sang opbyggelig fornøier
Den, der ei har en roelig Nat,
Saa galer den Iluminat
Strax Solen frem for at oplyse,
Og Roe og Andagt at bortkyse.
I frit og tusindstemmigt Chor
Bogfinke, Lærke, Stillids,⁵ Svale,
Strax vække Skov, og Bierg, og Dale,
Saa man knap hør’ sit eget Ord.
Ja, end saa fræk tør Skaren være,
At haane – hvor er Jordan ond –
Den mystiske Religion,
Som vi i helligt Mørke lære?
Tænk da, hvor det din Trone gaaer,
Som fast ved denne Støtte staar,
Og du paa Spotterne den hævne.
Og store Konge, at de ei
Skal fare frem paa samme Vei,
Til Censor naadigst vilde du –
Det bede alle Ugler nu –
Vor fromme Oberugle nævne.”
Kong Ørnen lod, som han ei hørte den,
Og i det unge Morgenlys saa hen.

K.R. (Knud Lyne Rahbek)

⁵ En særlig type Finke.